

Conceptul privind reformarea Curții Supreme de Justiție din Republica Moldova

I. Descrierea problemei

În ultimii ani, calitatea actului de justiție dar și independența judecătorilor este grav afectată, fiind generată de abuzurile din sistem, influențele necorespunzătoare atât din interior cât și din exterior (inclusiv influențe de ordin politic), de factorii de corupție dar și de integritatea actorilor din sistem.

Deși Curtea Supremă de Justiției ar trebui să fie acel ultim for care remediază ilegalitățile admise de instanțele inferioare, cu regret hotărârile emise în mod arbitrar nu sunt o excepție nici pentru această instanță, iar generarea dar și acceptarea unei practici judiciare neuniforme, fapt confirmat inclusiv prin hotărârile Curții Europene versus Republica Moldova, condiționează o inconsecvență per sistem. La fel, adoptarea unor hotărâri noi pe fondul cauzei, fără o justificare obiectivă și pentru motive care nu par a fi persuasive determină încălcarea securității raporturilor juridice și într-un final a principiului *res judicata*.

Garantarea unui act de justiție eficient și asigurarea unei practici unitare de către Curtea Supremă de Justiție (CSJ) depinde, deopotrivă, de calitatea și integritatea corpului de judecători, dar și de numărul acestora. Or, existența unui număr mare de complete de judecată la CSJ este un element care face dificilă asigurarea unei practici unitare de către CSJ.

În prezent, noul Guvern își propune o reformă profundă a sistemului judecătoresc, care are drept obiectiv consolidarea independenței și responsabilității individuale ale judecătorilor și a sistemului judecătoresc în ansamblu. Fără schimbări esențiale la nivelul CSJ acest lucru nu este posibil de promovat la nivelul celorlalte instanțe din sistemul judecătoresc.

II. Soluțiile propuse

a. Regândirea rolului și a competențelor CSJ

Potrivit standardelor internaționale, reglarea contradicțiilor jurisprudenței revine, înainte de toate, instanței supreme. Curtea supremă trebuie să vegheze la uniformitatea jurisprudenței, pentru a putea corecta incoerențele acesteia și prezerva astfel încrederea cetățenilor în sistemul lor judiciar. Practica judecătorească uniformă oferă previzibilitate și asigură o securitate a raporturilor juridice.

Având în vedere rolul primordial al CSJ de uniformizare a practicii judecătorești, aceasta ar trebui să examineze doar chestiuni de drept. Mai mult, chestiunile de drept minore nu ar trebui să dea temei pentru intervenția CSJ. Legislația actuală prevede competențe prea largi pentru CSJ, ceea ce nu-i permite să se concentreze pe rolul său primordial de examinare doar a chestiunilor complicate de drept și de asigurare a unei practici judiciare uniforme.

În aceste condiții se propune revizuirea competențelor CSJ cu focusarea în cea mai mare parte a acestora pe remedierea discrepanțelor din practica judecătorească, crearea practicii noi și revizuirea practicii învechite. În același timp, CSJ urmează să intervină și în cazul remedierii unor situații excepționale, și anume în cazul unor hotărâri vădit arbitrare pronunțate de instanțele ierarhic inferioare.

Stabilirea unui anumit prag de competență (prag de admisibilitate *ratione valoris*) pentru accesul la instanța supremă are ca scop legitim să se asigure că aceasta nu este solicitată să trateze decât cauzele care prezintă un nivel de importanță corespunzător rolului său.

b. Reducerea numărului de judecători la CSJ

Reducerea competențelor CSJ determină în mod inevitabil și reducerea numărului de judecători. Numărul exact al judecătorilor CSJ urmează a fi decis în baza modelelor din alte state cu o competență similară. În baza unor analize preliminare, acest număr ar putea varia între 13 și 17.

c. Evaluarea actualilor judecători ai CSJ

Având în vedere reducerea numărului de judecători la CSJ, pentru a determina în baza unor criterii obiective judecătoria care urmează să se regăsească în această instanță, este necesară evaluarea acestora.

În acest sens, va fi instituită o *Comisie de evaluare* independentă și reprezentativă, creată ad-hoc pentru acest scop. Comisia va fi constituită din membri desemnați de către Parlament, Guvern, CSM, reprezentanți ai societății civile, precum și experți străini desemnați de partenerii de dezvoltare ai RM.

Criteriile în temeiul cărora vor fi evaluați judecătorii vor viza: (1) integritatea; (2) aspectele profesionale prin prisma analizei hotărârilor pronunțate dar și jurisprudenței CtEDO împotriva Republicii Moldova în care figurează judecătorii instanței supreme; (3) calitățile personale (aspectele de etică și deontologie).

Comisia va fi constituită din două complete: (1) unul de evaluare a judecătorilor CSJ și (2) unul de examinare a contestațiilor. Comisia va avea acces la orice informație pe care ea o consideră necesară.

În scopul asigurării activității plene a componentei CSJ *Comisia* va efectua selectarea candidaților pentru completarea eventualelor funcții vacante. Candidații urmează să întrunească cerințele constituționale privind vechimea de 10 ani în funcția de judecător.

d. Examinarea dosarelor aflate pe rolul CSJ

Până la finalizarea procedurii de evaluare a judecătorilor și emiterea deciziei de către Comisie, dosarele aflate pe rolul CSJ urmează a fi examinate de către judecătorii aflați în funcție.

e. Transferul judecătorilor CSJ în alte instanțe ierarhic inferioare

Judecătorii CSJ care nu vor întruni criteriile pentru a-și continua activitatea în cadrul CSJ, vor avea dreptul să opteze pentru a fi transferați de către CSM în cadrul instanțelor ierarhic inferioare cu menținerea tuturor garanțiilor salariale actuale.

III. Etapele de implementare a reformei

1. *Instituirea cadrului legal* - procedura de reformare a CSJ urmează a fi reglementată prin lege. În acest sens se propune adoptarea unei legi prin care să fie modificat atât actualul cadru legal referent activității CSJ, cât și stabilite norme cu aplicare temporară în timp care vor reglementa întreaga procedură de reformare.

2. *Selectarea și desemnarea membrilor în Comisie* – după adoptarea cadrului legal în termenul stabilit de lege va fi necesar desemnarea membrilor Comisiei pentru a asigura funcționalitatea acesteia.

3. *Evaluarea judecătorilor de către Comisie*

4. *Transferul judecătorilor în alte instanțe* – competența de asigurare a transferului judecătorilor CSJ în alte instanțe aparține CSM-ului.

IV. Termenul de implementare a reformei CSJ – 1 ianuarie 2020.